

BÜYÜKBAŞ EVCİL HAYVANLARDA ARKA BACAĞLARIN ÜST (KALKIŞ) TOPALLIKLARI İLE KARAKTERİZE OLAN LEZYONLARIN DİAGNOZE VE DIFFERENTIAL DİAGNOZE' UNDA RECTAL MUAYENE (EXPLORATIO PER-RECTUM)' NİN DEĞERİ ÜZERİNDE ÇALIŞMALAR.

B. Öktem*

H. Anteplioğlu**

A. Finci***

Researchs on the value of exploratio per-rectum in differential diagnosis of some lesions of the hind Limbs in large Domesticated animals.

Summary : This clinical work comprises different kinds of large domesticated animals (including; 29 native bred, 2 Nonius, 14 Pure bred Arabian, 14 Pure bred English horses; 2 cows, 1 young buffalo and 1 Donkey), which represented different degree of lameness, and abnormal gate during motion, due to the affections of the proximal parts of their hind limbs.

Differential diagnosis and the localisation of the lesions in the upper parts of the hind limbs, based on mostly rectal examinations.

We determined Coxitis, Pericoxitis, Distortion of the hip joint, Partial rupture of lig. teres in 19, simple fracture of ossa coxae in 11; communitive and complicated fractures in 7, fracture of sacrum in 3; lumbal vertebra fractures in 2 cases, Soft tissue (Abscess, injuries etc.) of the internal wall of the anus and rectum in 3, spinal column deformity in 6; dorsal luxation of the hip joint in 2, and Tying - up syndrome in 10 animals by rectal examinations.

The authors believed that, the rectal examination has an importance for differential diagnosis, and determination of the nature of some lesions in the proximal parts of hind extremities.

Özet : Çalışma, 1948-1972 yılları arasında A. Ü. Vet. Fak. 1. Şirurji Kürsüsü Kliniği ile T. Jockey Kulübünün Ankara, İstanbul ve adana Hipodromları polikliniklerinde rectal muayeneye tabi tuttuğumuz 63 baş (29 yerli, 2 Nonius, 14 S. K. Arap, 14 S. K. İngiliz

* Prof. Dr. B. Öktem: A. Ü. Vet. Fak., 1. Şirurji Kürsü Profesörü.

** Prof. Dr. H. Anteplioğlu: A. Ü. Vet. Fak., 1. Şirurji Kürsüsü Profesörlerinden.

*** Doç. Dr. A. Finci: A. Ü. Vet. Fak., 1. Şirurji Kürsüsü Doçentlerinden.

at; 2 sığır, 1 manda yavrusu ve 1 merkep) büyük evcil hayvandaki bulgularımızı kapsamaktadır.

Arka bacakların yukarı bölgelerinde şekillenen, değişik karakterde topallık yada hareket bozukluklarıyla beliren şırurjikal hastalıklarda, özellikle RECTAL PALPATION'un diagnose ve differentiell diagnose için büyük bir değer taşıdığı gerçeği bir kere daha ortaya Konmuştur.

Hastaların rectal muayenelerinde, 19 vak'ada Coxitis, Pericoxitis, Distorsion, lig. teres'in partial rupture'u; 6 vak'ada os ilium, 2 vak'ada os pubis, 3 vak'ada os ischii'nin basit; 3 vak'ada ossa coxae'da birden fazla kırık; 3 vak'ada sacrum; 2 vak'ada vertebra lumbalis'lerde; 4 vak'ada pelvis kemikleri ile birlikte os femoris'in collum ve caput kırıkları; 3 vak'ada rectum ve anus'un iç yüzünde apse ve yara; 6 vak'ada lumbo-sacral ve lumbal eklemlerde Diastase oluşumu belgeleri ile 2 vak'ada caput Femoris'in dorsal luxation'u ve 10 hayvanda kas tutukluğu, kas yorgunluğu sendrom'u tesbit edilmiştir. Klinik muayene bulguları, rectal palpation bulgularıyla karşılaştırılarak değerlendirilmesi yapılmıştır.

Giriş

Büyükbaş evcil hayvanlarda, arka bacakların yukarı bölgelerinde, özellikle Sacrum, Vertebra lumbalis, Pelvis kemikleri, Articululus coxae ve Collum femoris ile, bunları çevreleyen dokular, Rectum'un içinde şekillenebilen çeşitli lezyonlar, yukarı yada karışık topallık karakterinde hareket bozuklukları doğurur. Bu bozukluk, Parësie, Paraplegie, Ataxie veya derecesi değişik bir topallık halinde olabilir.

Dış klinik muayene yöntemleriyle saptanan bulgular, bu tür lezyonların çok azında diagnose için yeterli olabilmektedir. Diagnose'a yardımcı muayene yöntemlerinden Radiographie ve Fluoroscopie'yi Veteriner Fakültemiz ve Yurdumuzda bugünkü koşullar içinde yapmak mümkün değildir. Bu nedenlerle, yukarıda açıkladığımız regio'lara ait şırurjikal lezyonların büyük bir kısmında, klinisyenin RECTAL PALPATION (Exploratio Per - Rectum)a'başı vurması gerekir.

Ancak bu muayeneyi yapacak olan Hekim'in, ilgili bölgelere ait anatomik bilgi ve pratiğinin yeterli, karşılaştırma gücünün gelişmiş, el pratiğinin çıraklık dönemini geçmiş olması ve rectal palpation kurallarıyla ilgili tedbirleri noksansız şekilde yerine getirmesi şarttır.

Biz bu çalışmamızda; 1948 yılından 1972 yılına kadar A. Ü. Veteriner Fakültesi 1. Şırurji Kürsüsü Kliniği ile, Türkiye Jokey Kulübü'nün Ankara; İstanbul ve Adana Hipodrumu ve kliniklerinde muayene etme olanağını elde edebildiğimiz 63 baş büyük hayvandaki dış muayene yöntemleriyle saptadığımız görünümünün, aynı hastalarda yaptığımız rectal palpation'larda bulduğumuz sympto-

me'larla karşılaştırmasını yaparak, Rectal Palpation'un değeri üzerinde durduk.

Çalışmamızın, pratik yapan meslekdaşlarımız için değerli bir uygulama alanı bulacağına inanmaktayız.

Literatür Bilgi

Hayvanlarda, bazı şirurjikal hastalıkların diagnose'unda büyük önem taşıyan RECTAL PALPATİON (EXPLORATIO - PER-RECTUM) temel muayene yöntemlerinden olup, elle yapılan muayenenin değişik bir şeklidir.

Bu muayene yöntemi ile, arka bacaklar, pelvis kemikleri ile sacrum ve vertebra lumbalis'lerin kırık, çatlak ve exsostose'ları, kalça eklemının luxation, subluxation ve anomalie'leri; anus ve rectum'un iç çeperinde oluşan yara, apse, tümör, stenose; annulus inguinalis'ler ve bunlarda oluşan lezyonlar, vesica urinaria, uterus hastalıkları, gebelik ve yavrunun sağ olup olmadığı, prostat lezyonları, urethra'nın pelvis içindeki stenose ve taşları, ovarium'a bağlı lezyonların birkısmı, aorta abdominalis'in son kısmı, colon, caecum ve diğer sindirim sistemi organlarındaki vaziyet değişimleri, hatta bir dereceye kadar mezenşimal lenf yumruları ile böbreklerin durumunun muayene edilebileceği bildirilmiştir (Antepliöglu, H.).

Cabret⁴; Fransada ordu atlarında, arka bacakların yukarı bölgelerinde oluşan kırıkların diagnose'unda, rectal muayenenin önemine işaret etmiştir. Fedrigo,⁶; bir inekte aşım esnasında, düşme sonu oluşan kalça asimetrisinin, rectal muayene ile Ala ossis ilium'da şekillenen kırıktan ileri geldiğini saptayabildiğini bildirmiştir.

Guoth, C. E.⁷; yirmi yıl içinde, kuvvetli galop koşma esnasında atlarda 42 pelvis kemikleri kırığı olayı tesbit ettiğini, bu tesbitte büyük ölçüde rectal muayenelerden yararlandığını yayınlamıştır. Öktem, B¹³; coxal kırıkları üzerinde incelemeler adlı çalışmasında, kalça kırıklarının diagnose'unda rectal muayene'nin ihmal edilemeyecek değer taşıdığını, bu muayene ile corpus ossis ilium, os pubis ve os ischii'deki kırık yerlerinin saptanmasının mümkün olabileceğine işaret etmiştir.

Berge, E.²; topallıkların diagnose'unda, muayene yöntemlerinin dikkatli ve titizlikle ve sıra ile yapılması gerektiğini, bu arada arka bacakların yukarı topallıklarında rectal palpation'un mutlaka yapılmasını sağlık vermiştir. Haakenstad, L. H.⁹; Norveç'te, Döle atlarında rectal palpation ve radyolojik muayenelerle, kalça eklemi displasie'lerinin oldukça yüksek oranda saptanabildiğini, Lutnicki,

W.¹¹; sığırlarda karın organlarının yerlerinin büyük ölçüde barsak kanalının dolgunluğuna bağlı bulunduğunu, sıhhatli bir rectal muayene için, muayencyi yapacak Hekim kolunun yeteri uzunlukta bulunmasının şart olduğuna değinmektedir.

Bone, J. F. ve çalışma arkadaşları³; atlarda A. iliaca'nın thrombose'u, pelvis kemiklerinin hastalıklarından ileri gelen topallıklarda, columna vertebralis'in lumbal bölgesindeki kırıkların diagnose'unda, rectal palpation'un çok değerli bir muayene yöntemi olduğunu bildirmektedir. Messerli¹²; sığırlarda ilio-sacral eklem diyastazları; Reese, H. G.¹⁵; ruminant'larda coxofemoral dislocation'larda; Schulz, L. C.¹⁶; sığırlarda oluşan articulus coxae arthrose'larında; Keller, H.; Teuscher, E.¹⁰; sığırlarda yangısel kökenli disk fituklarında; Schebitz, H. ve Schulz, C. C.¹⁷; atlarda spondylarthrosis'lerin sebep olduğu spinal ataxic'lerde, hastalığın diagnose ve lokalizasyonunun rectal palpation'la sağlanabileceğini bildirmişlerdir.

Hermann, H. J.⁸; atlarda Epiphyseolysis capitis femoris'in; Weaver, A. D.¹⁸; sığırlarda gördüğü 40 kalça topallığı olayında, 15 osteoarthritis, 9 coxo-femoral luxation, 8, eklem dysplasie'si, 4 septik arthritis, 4 Os femoris'in epifiz ve collum kırığı ile gluteal apse'nin rectal muayene yardımıyla saptanabildiğini bildirmişlerdir. Rooney, J. R. ve arkadaşları¹⁴; atlarda sacro-iliac luxation sonu şekillenen, değişik karakterdeki topallık görünümünde, lezyonun lokalizasyonu için, rectal palpation'un çok ilginç sonuçlar verdiğini, diğer muayenelerin bu yöntemle yapılan muayene sonuçlarına göre ayarlanabileceğini belirtmektedirler.

Frankhauser ve arkadaşları⁵; sığırlarda vertebra'lar arasında şekillenen granulom'ların rectal muayene ile hissedilebileceğini, ancak tabiati hakkında kesin bir şey söylenemeyeceğini açıklamışlardır.

Yukarıda adı geçen hastalıkların diagnose'unda A. Ü. Veteriner Fakültesi Şirurji Kliniklerinde yıllardanberi rectal palpation'la muayene yöntemi uygulanmakta ve diagnose için değerli bilgiler sağlanmaktadır.

Materyal ve Metod

Çalışmamızın materyali A.Ü. Vet. Fak. 1. Şirurji Kürsüsü Kliniği ile Ankara, İstanbul ve Adana Hipodromunda değişik hastalıkları nedeniyle klinik muayenelere tâbi tuttuğumuz ve diagnose'u kesinleştirmek için rectal muayenesine baş vurduğumuz 63 (29

yerli ırk at, 14 S.K. Arap, 14 S.K. İngiliz atı, 2 Nonius ırkı at, 2 si sığır, 1 manda yavrusu ile 1 merkep) büyük baş hayvandır.

Vak'alarda klinik muayene yöntemlerine uygun şekilde işlemler yapılmış ve mevcut lezyonun diagnose'unu kesinleştirmek amacıyla hepsinde rectal palpation'a baş vurulmuştur. Bu muayenelerde elde edilen bulgular kaydedilip bazılarında muayeneler tekrarlanarak sonuçlar değerlendirilmiştir. Birkaç vak'ada rectal muayenede elde edilen bulguların doğruluk derecesi, hayvan öldükten yada öldürüldükten sonra otopside izlenip karşılaştırılmıştır.

Vak'alarımız

Çalışmamıza ilgili vak'aları ayrıntılarıyla vermeyip, bunları lezyonların lokalizasyonlarına göre guruplandırarak özet şeklinde açıklamayı uygun gördük.

Gr.1. *Articulus coxae'nin Contusio'ları (Coxitis, Pericoxitis, Bursitis trochanterica, Distortion, Lig. Teres'in partial rupture'u).*

Bu grupta 11 atta (3 yerli, 5 S. K. Arap ve 3 S.K. İngiliz) Coxitis, Pericoxitis, kalça eklemi Distorsion'u; 8 atta (1 ri yerli, 3 ü S. K. Arap ve 4 ü S.K. İngiliz) Bursitis trochanterica ve Lig. teres'in partial rupture'u olmak üzere 19 hasta hayvan bulunmaktadır.

Düşme, çarpma, tekmelenme, sür'atle koşarken ani durdurulma yada keskin viraj alınırken, arka bacağın kaygan zemin üzerinde yana kayması sonucu şekillenen bu lezyonların klinik muayenelerinde; derecesi değişik, yukarı ve karışık topallık tipleri, kalça düzeyinde simetrik, sağlam kalçaya nazaran düşüklük, çok eski olan iki vak'ada ise, sağrı kaslarında Amyotrophic saptanmıştır.

Baş vurulan rectal muayenelerde; kemik çatıda herhangi bir anormal oluşum saptanamamış, sadece kalça eklemine iç yüzünde parmaklarla yapılan pressiyonda, duyarlılık hali, dört olayda karışık normal kalça eklemine nazaran yumuşak kıvamda anormal şişkinlik, aynı zamanda ayak bileğinden bir yardımcı aracılığı ile yaptırılan passif hareketlerde aşırı duyarlılık gözlenmiştir.

Hastalardan altısı, kalça eklemi üzerine ong. vesicatoire, dokuzu nokta tarzında cauterisation ile kombine edilmiş ong. vesicatoire uygulamalarıyla tedaviye alınmış, 1-4 aylık bir tedavi ve istirahat süresinden sonra fonksiyonel iyileşme sağlanmıştır.

Biri S.K. Arap ve ikisi S.K. İngiliz yarış atında, klinik muayenede, topallığa ek olarak, hasta bacağın art. genus'unun sümbük yönünde dışa, tarsus eklemi bölgesinde ise medial'e deviation'u dik-

kati çekmiş, yapılan rectal muayenede, kalça eklemi üzerinde yaptırılan passif hareketler sırasında, crepitation ve caput femoris'in eksenini etrafında aşırı hareketi, simetriği olan normal kalça eklemiyle kıyaslanarak açığa çıkarılmış ve bu vak'alarda Lig. Teres'te partial ruptüre olabileceği kanısı uyanmıştır.

Gr. II. Kemik Dokularında Saptanan Kırık olayları :

16 sı yerli, 1 ri S. K. İngiliz, 2 si Nonius, 1 i manda yavrusu, 2 si sığır ve 1 i merkep olmiak üzere 23 vak'a bu gurubu şekillendirmektedir.

Hastaların yapılan klinik muayenelerinde; arka bacakların yukarı kısım kemiklerinde (Os femoris, pelvis kemikleri, sacrum, vertebra lumbalis'ler) kırık şüphesini uyandıran semptomlar saptanmış, bunların derece ve lokalizasyonları ile kanıtlayıcı değerlendirmeyi yapabilmek amacıyla, rectal palpation'a baş vurulmuştur. Elde bulunan Röntgen Apparatu, adı geçen regio'ların radyografilerinin tesbitine yeterli güçte olmadığından, diagnose'da kesin yargı rectal palpation'dan bulunan, bulgulara göre yapılmıştır.

Rectal muayeneler sonunda :

A) Os ilium kırıkları :

Bir tayda, sağ corpus ossis ilium'da evvelce oluşan kırığın callus'una ilgili deformasyon; bir atta sol acetabulum'un üst tarafında, corpus ossis ilium'da crepitation'lu kırık; diğer bir atta ise ala ossis ilium'da crepitation'lu bir kırık saptanmış, bu at hastalığı sırasında öldüğünden yapılan otopside, kırığın bilateral olarak şekillendiği tesbit edilmiştir.

Bir atta sol corpus ossis ilium'da crepitation'lu oblik kırık; birinde de sağ ala ve corpus ossis ilium'da kırık hematomu altında hissedilebilen ikili kırık; bir diğerinde ise, sağ acetabulum'da kırık hematomu ve tuber sacrale'de iki parçalı kırık bulunduğu kaydedilmiştir.

B) Os Pubis Kırıkları :

Klinik dış muayenelerle, kırıktan şüphe edilen iki attan birisinde, rectal muayene ile sağ os pubis'in, os ilium'a yakın yerinde fissure yada incomplete fracture'a belge bulgular saptanmış, bu hayvana klinikte uygulanan tedavi sonunda 35 gün içinde % 75 oranında iyileşme sağlanmıştır. Diğer bir atta os pubis'in ramus acetabularis'inde anormal oynaklık bulunan ve crepitation'u hissedilebilen, pulsation'u çok kuvvetli bir kırık kaydedilmiştir.

C) *Os Ischii Kırıkları :*

Üç atta, sol os ischii'nin ramus acetabularis'inde anormal oynaklık ve crepitation'la karakterize olan kırık bulunduğu anlaşılmıştır.

D) *Pelvis Kemiklerinde Birden Fazla Oluşan Kırık Olayları*

Bir kısırakta, os ilium ve os ischii'nin ramus acetabularis'lerinde kırığa ilgili anormal oynaklık, symphysis pelvis'te tam ayrılma bulunmuştur. Bu at, İç Hastalıkları Kliniğinde, yakalandığı Piroplasmose hastalığından ölmüş; yapılan otopsisinde, rectal muayene ile saptadığımız kırıkların doğru olduğu görülmüştür.

Jersey ırkı bir inekte, luxatio femoris ile, tuber coxae ve corpus ossis ilium'un fracture'unu tanımlayan crepitation'lu anormal oynaklık bulunmuştur. Bir atta, rectal palpation'la os ischii'de fracture hissini veren, tanımlar elde edilmiş, hayvanın ölümünden sonra yapılan otopside, her iki pubis'in corpus'u ile foramen obturatum arasında şekillenen kırıkların, pseudoarthrose'laşan durumları görülmüştür.

E) *Sacrum kemiği Kırıkları :*

Bir inekte, rectal palpation'da sacrum'da crepitation gösteren ve anormal oynaklığı hissedilebilen bir kırık; bir atta sacrum kemiğinin tabanında, ventral yüzde eski bir fracture'un callus oluşumunu tanımlayan, yumurta büyüklüğünde şişkinlik; bir atta sacrum ile birinci vertebra coxygeus'un alt tarafında oldukça büyük bir kırık hematom'u ve crepitation'u hissedilen sacrum kemiği kırığı saptanmıştır.

F) *Vertebra Lumbalis Kırıkları :*

Bir manda yavrusu ile, bir S. K. İngiliz kısırağında, değişik trauma'lar sonu şekillenen ve arka kısmın paralysie'si (Paraplegie), bel ve karında kuşak tarzında, geniş yer kaplayan bir Hyperhydrosis partialis ile beliren durumda, vertebra lumbalis'te kırıktan şüphelenilerek, rectal muayeneye baş vurulmuş, manda yavrusunda ikinci, kısırakta ise dördüncü v. lumbaliste hem corpus vertebralis ve hem de proc. articularis'te crepitation'u hissedilebilen yeni kırık'larla, m. spinalis'e basınç yapan oluşumlar saptanmıştır. Her iki vak'ada da tedavi mümkün olmamıştır.

G) *Acetabulum ve os Femorisin Proximal Kırıkları :*

Bir atta, periproctitis symptome'ları ile birlikte, acetabulum'da communitive fracture; bir kısırakta os femoris'in proximal'inde par-

çalı fracture ve symphysis'te ayrılma; bir merkeple, nonius ırkı bir kırıkta ise os femoris'in collumunda crepitation'u ara sıra hissedilebilen ve anormal oynaklık gösteren fracture olayı rectal muayenelerle saptanabilmiştir.

Gr. III. *Rectal Palpation'la Saptanan Rectum Lezyonları :*

Bir atta, ampulla recti'nin tabanında yumruk büyüklüğünde apse teşekkülü kaydedilmiş ve gerekli müdahale yapılarak vak'a sağılmıştır. Bu vak'alarda yürürken, arka ekstremitelerde tutukluk kaydedilmişti. Bir atta anus ile rectum'un sınırında, solda yeni açılmış bir apse yarası bulunmuştur. Bir tayda ise, lumbo-sacral bölgeden, cranio-lateral'e doğru daralan, çok ağrılı, katı csnek bir şişkinlik, üzerine parmaklarla pressiyon yapıldığında karın kaslarında spazm doğuran etki kaydedilmiştir. İç hastalıkları Kliniği ile birlikte yapılan tedavi sırasında hayvan ölmüş, otopsisinde, rectum'da yara, colitis ve local peritonitis saptanmıştır. Local peritonitis'in hayvanda görülen ataxie'nin nedeni olduğu anlaşılmıştır.

Gr. IV. *Lumbo-sacral Articulation'ların Arthrose'ları*

Hayvanların iş türlerine göre, hareket halinde iken hafif topallık, yada ataxie durumundan paresie haline kadar varan ve zaman zaman bir arteriel thrombose tablosunu hatırlatan klinik görünüm-ler bulunan üçü yerli, ikisi S.K. Arap ve birisi S. K. İngiliz atında, yapılan rectal palpation'da, intervertebral ve lumbosacral articulation'lar üzerinde aşırı duyarlık, basınçta belin çökmesi ve iki olayda, basınca karşı titremeler saptanmış, iki vak'ada son lumbal vertebra-larla, sacro-lumbal articulation'un ventral yüzünde ceviz büyüklüğünde, kemik kıvamında küremsi çıkıntılar palpe edilerek, olayların bir SPONDYLARTHROSİS olabileceği kanısına varılmıştır. Bu hayvanlardan yarış atlarında uygulanan sistemik Corticosteroid tedavisi ve Phenylbutazon enjeksiyonları ile fizikoterapi'den başlan-gıçta % 70 oranında olumlu sonuçlar alınmışsada, lezyonlarda her-hangi bir şekil değişikliği olmamış, cebri hareketler, sür'atli aktivite ve terlemelerden sonra nüksler görülmüştür.

Gr. V. *Coxae Eklemının Luxation'ları :*

Dış görünümleri ve muayene bulguları ile kalça çıkığı şüphesi uyandıran bir inekle, bir atta yapılan rectal palpasyonla her iki hayvanda Caput femoris'in dorsal luxation'u saptanmıştır.

Gr. VI. *Kas Tutukluğu Sendrom'u :*

Yapılan incelemelerde, nedenleri kesinlikle anlaşılamayan ve fakat klinik muayenelerde, bilhassa tırıs ve dörtnalda, arka bacakların

eklemlerini normal şekilde bükemeyen, ataxie tablosu çizen bel üzerine yapılan pressiyonlarda aşırı duyarlık gösteren; dördü S.K. Arap 6 sı S. K. İngiliz yarış atında, durumu açıklamak amacıyla yapılan rectal palpation'larda; dokularda deformasyon, fissure yada fracture'a belge oluşumlar kaydedilmemiş, yalnız İliopsoas kasları üzerinde yapılan parmakla pressiyonlarında aşırı ağrı ve sertlik saptanmıştır. Bunlardan iki olayda, bu ağrılı ve kasılma halinin m. quadriceps ve m. gluteus'larda da bulunduğu gözlenmiştir. Bu guruba giren yarış atlarından üçünde, kanda SERUM GLUTAMIQUE-OXALACETIQUE TRANSAMINASE (S-GOT) seviyesinin 1078, 1129 ünite civarında buldukları, idrar muayenesinde ise, birinde hafif bir MYOGLOBİNURİE'nin bulunduğu anlaşılmıştır. Bu bulgular karşısında, hastalığın KAS TUTUKLUĞU, KAS YORGUNLUĞU olduğu kanısına varılmış, gereken klasik tedavilere baş vurularak olumlu sonuç alınmıştır.

Sonuç ve Tartışma

Çalışmada, arka ekstremitelerinin proximal kısmında oluşan ve değişik şekil ve derecede hareket bozuklukları gösteren 29 u yerli, 14 ü S. K. arap, 14 ü S. K. İngiliz, 2 si Nonius Irkı at ile, 1 i manda yavrusu, 2 si siğır ve 1 merkepde, toplam olarak 63 büyükbaş hasta hayvanda, dış klinik muayenelerle konan diagnose'un, şüpheli durumlarını gidermek ve lezyonun lokalizasyonunu kesin olarak saptamak amacıyla EXPLORATIO PER - RECTUM'a baş vurulmuş, elde olunan sonuçların kıyaslamaları yapılarak, değerlendirilmeye çalışılmıştır.

Yurdumuz koşullarında, diagnose amacıyla kullanılan röntgen aparat'larının az ve yetersiz nitelikte bulunması, yukarıda detaylı olarak açıklanan lezyonların saptanmasında klinisyen Veteriner Hekimler için rectal muayenenin kaçınılmaz olduğu gerçeği açığa çıkarılmıştır.

Os femoris'in collum ve caput kısmı ile acetabulum ve peivis kemikleri, sacrum ve vertebra lumbalis kırıkları rectum'un iç çeper hastalıkları, art. coxae'nin Luxation, Arthritis ve Periarthritis'leri, lig. teres'in partial yada total rupture'u, Bursitis trochanterica, çeşitli doku deformasyonları, Arthrose'larla, iliopsoas, sırt ve gluteus gurubu kaslarda lokalize olan yorgunluğa bağlı sendrom'ların diagnose'u ile hastalığın lokalizasyonunda mutlaka rectal palpation'un yapılması gereğine inanmış bulunmaktayız.

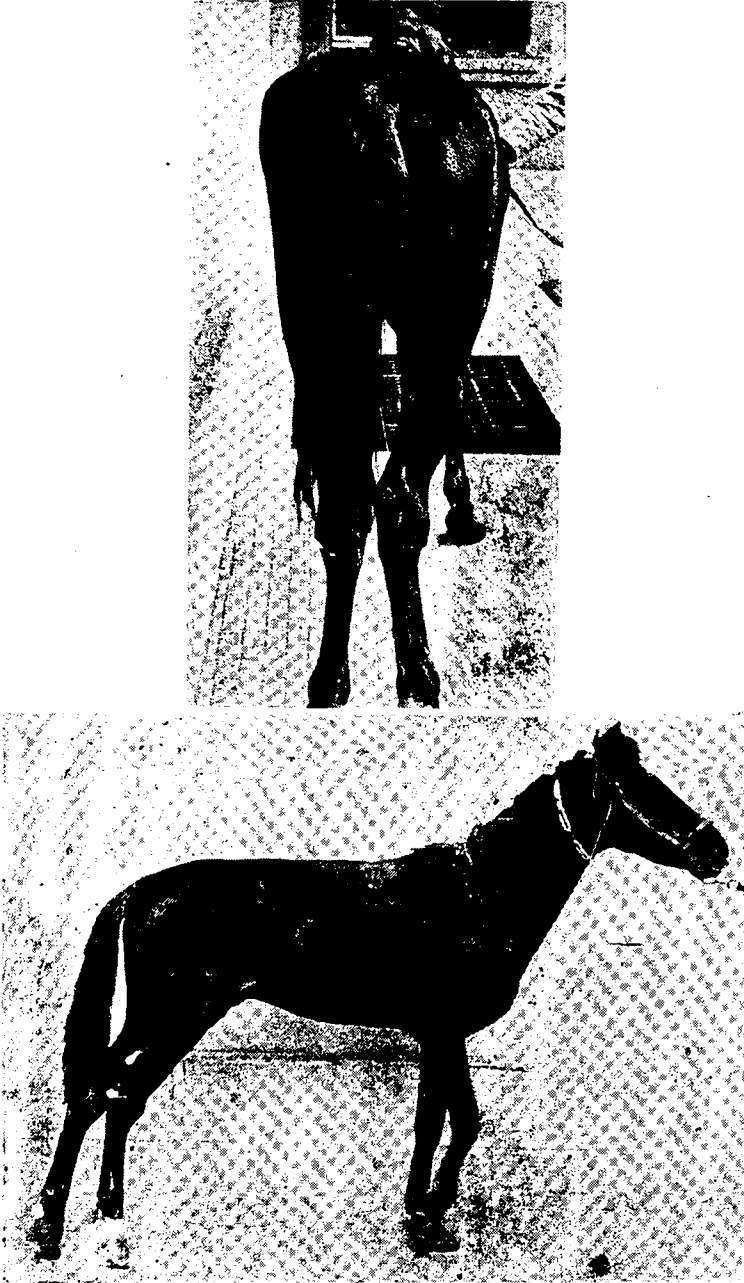
Bu kanımız, yukarıda açıklanan lezyonların birçoğu üzerinde

yayınlanmış bulunan çalışmalardaki varılan sonuçlara paralellik göstermektedir.

Literatür Listesi

1. **Antepliöglu, H.** (1967): *Evcil Hayvanların Dış Hastalıklar Klinik Diagnose'u Ders Kitabı.*, S: 100-105, A. Ü. Vet. Fak. Yayınları. 211/113, Ankara.
2. **Berge, E.** (1950): *Betrachtungen zur Lahmheitsdiagnose.* Monatshefte für Veterinarmedizin, 5: 305.
3. **Bonne, J. F., Catcott, E. J.; Gabel, A. A.; Johnson, L. E.; Riley, W. F.** (1963): *Aquine Medicine and Surgery. I. st Ed.*, S: 34-39, Am. Vet. Publ. Inc. Santa Barbara, California.
4. **Cabre** (1931): *Etudes et Observations Cliniques. I. Les Fractures Ossuse.* Rev. Vet. Mil., 15: 375-382.
5. **Frankhauser, R.; Keller, H.; Lanz, E.; Teuscher, E.** (1966): *Granülamatöze Entzündung von zwischen Wirbelscheiben beim Rind, Morphologisch, Mucormycose.* Schweiz Arch. Tierheilk., 108:699-703.
6. **Fedriöo, G.** (1941): *Frattura del bacino in una vacca.* Contributio alle frattura contrzione musculare. Nuova Ercolani, 46: 33-41.
7. **Guth, Gy. E.** (1942): *Über Beckenbrüche der Vollblut Rennpferde.* Allatorv., Lapok, 65: 73-74.
8. **Herrmann, H. J.** (1968): *Pathomorphologische Untersuchungen zur Epiphyseolysis bei Pferd und Rind.* Scheiz. Arch. Tierheilk., 110: 234-242.
9. **Haakenstad, L. H.** (1969): *Chronic Bone and Joint Diseases in Relation to Conformation in the Horse.* Equine Vet. J., 1: 248-260.
10. **Keller, H.; Teuscher, E.** (1965): *Über einen Fall von entzündlich bedingter Diskushernie mit Spinaler Laehmung beim Rind.* Arch. Tierheilk., 107:619.
11. **Lutnicki, W.** (1955): *Die Anatomischen grundlagen der Rectalen Untersuchung des Rindes.* Med. Vet. Warszawa. 11: 475.
12. **Messerli, E.** (1961): *Ein Fall von Diastase der Kreuz-Darmbondgelenke beim Rind.* Schweizer Archiv für Tierheilk., 105: 151-152.
13. **Öktem, B.** (1947): *Karşılaştığımız Enteresan bir Olay Dolayisile Coxae (Kalça) kırıkları Üzerinde İncelemeler.* Ankara Y.Z.E. Der-gisi, 1: 96-111.

14. **Roony, J. R.; Delaney, F. M.; Mayo, J. A.** (1969): *Sacroiliac Luxation in the Horse*. Equine Vet. J., 6: 287-289.
15. **Reese, H. G.** (1964): *Coxo-Femoral Dislocation in Dairy Cattle.*, Vet. Rec., 13: 362-364.
16. **Schulz, L. Cl.** (1964): *Über eine unter besonderen Geographischen Bedingungen in Chile Auftretenden Arthrose bei Jungrindern.* Intr. Tagung über Rinderkrankheiten. Nord Vet. Med. 1; 284-291.
17. **Schebitz, H.** (1969): *Zur Spinalen Ataxie beim Pferd.* Schweiz. Arch. Tierheilk., 1: 47.
18. **Schebitz, H.; Schultz, L. Cl.** (1965): *Pathogenese der Spinalen Ataxie beim Pferd-Spondylarthrosis; Klinische Befunde.* Dtsch. Tierarztl. Wschr. 72:496-501.

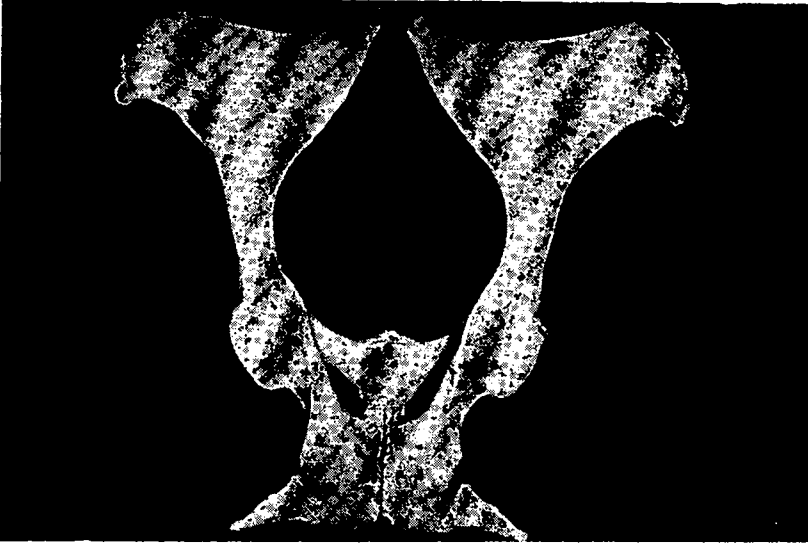
Resim: 1 Rectal muayenede, sağ ossis ilium'un tub. Sacrale'si ile acetabulum bölgesinde ikili kırık tesbit edilen atın arkadan ve yandan görünümü. Bu türlü bacak duruşu diğer birçok lezyonlarda da görülmektedir. (From behind and lateral view of the horse, which had fractures in Tub. sacrale and acetabulum. This lesion were determined by rectal palpation).

Resim: 2 Rectal muayenesinde, sağ os ischii'de anormal oynaklık ve crepitation'lu kırık saptanan bir vak'amızın ölümünden sonra prepare edilen pelvis kemiği ve kırık bölgesi. (A prepared ossa coxae of a horse after death, Dorsal view. In this case a new fracture of the right ischii determined with the combination of an abnormal movement and crepitation by rectal palpation.).

Resim: 3 Rectal muayenesinde her iki ossis ilium'undâ kırık saptanan ve ölümünden sonra prepare edilen pelvis kemiklerinde, kırık oluşumunu gösteren resim. (Bilateral fractures of both tub. sacrale. This lesions was determined by rectal palpation.).

Resim: 4 Rectal palpation'unda os ischii'de symphysis ayrılması ve sol collum femoris'inde fracture tesbit' edilen bir vak'anın öldürülmesinden sonra prepare edilen pelvis'inde symphysis ayrılmasının görünümü (In this picture the separation of symphysis pelvis is evident. A fracture in the left collum femoris was also determined in this horse by rectal palpation. The picture was taken after destroying the animal and preparing ossa coxae.).